

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет менеджменту, готельно-ресторанної справи та туризму
Кафедра готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Управління ризиками в інноваційній діяльності

Галузь знань	<u>24 «Сфера обслуговування»</u>
Спеціальність	<u>241 «Готельно-ресторанна справа»</u>
Назва освітньої програми	<u>Готельно-ресторанна справа</u>
Рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
професор кафедри менеджменту д.е.н., професор Балджи Марина Дмитрівна	067-559-57-64	baldgi@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Для умов ринкової економіки характерною виступає така категорія, як економічний ризик – складне, багатогранне і неосяжне явище. В найбільш широкому розумінні ризиком називають невизначеність у відношенні здійснення тієї чи іншої події в майбутньому. Проблема ризику набуває дедалі більшого суспільного значення, оскільки він сприймається вже на рівні чинників сучасного та, особливо, майбутнього суспільства. Ніякі, навіть найкращі прогнози не в змозі повністю виключити невизначеність ринку, а де невизначеність і випадковість, там не минути й ризику. Господарські рішення в діяльності підприємницьких організацій доводиться приймати в умовах невизначеності, коли необхідно вибирати напрямок дій з декількох можливих варіантів, здійснення яких складно розрахувати. Ризик властивий будь-якій сфері людської діяльності, що пов'язана з безліччю умов і факторів, які приводять до позитивного або негативного результату прийнятих індивідуумами рішень. Провідну роль в процесі аналізу ризикових ситуацій належить ризик-менеджменту, що забезпечує ефективну діяльність не тільки окремих підприємств, а й позитивно впливає на прийняття господарських рішень, в цілому.

Більшість управлінських рішень підприємства приймається в умовах невизначеності та економічного ризику. Щоб вижити підприємствам потрібно не уникати ризику, а вміти правильно оцінювати його ступінь і безпосередньо управляти ним з метою обмеження. Підприємствам готельно-ресторанної сфери необхідні своєчасне врахування факторів ризику при прийнятті управлінських рішень; кваліфікована організація процесу управління ризиковою ситуацією, що спрямована на забезпечення адаптації діяльності підприємства до

мінливих умов зовнішнього та внутрішнього середовища. В умовах об'єктивного існування ризику виникла потреба в певному механізмі, який дозволяє врахувати останній при прийнятті та реалізації господарських рішень. Таким механізмом стало управління ризиком (ризик-менеджмент).

Управління ризиками – це галузь економічної науки, використовується у широкому та вузькому значенні. У широкому змісті управління ризиком виступає мистецтвом і наукою, спрямованих про забезпечення умов успішного функціонування будь-якої виробничо-господарської одиниці в умовах ризику; у вузькому – процес розробки й впровадження програми зменшення будь-яких, випадково виникаючих, збитків фірми. В наш час ризик став невід'ємним елементом економічного процесу. В зв'язку з цим, управління ризиків стало виступати самостійним видом професійної діяльності, який виконують спеціальні інститути, страхові компанії, фінансові менеджери, менеджери з ризику та ін.

Мета «Управління ризиками в інноваційній діяльності», як освітньої компоненти, полягає у формуванні знань про основні.

Передумови для вивчення дисципліни. Даний курс є своєрідним вступом до обов'язкових та вибіркових дисциплін: макроекономіка, мікроекономіка.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Управління ризиками в інноваційній діяльності» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру готельно-ресторанної справи.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК3. Здатність до аналізу, оцінки, синтезу, генерування нових ідей.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій, використовувати міждисциплінарні дослідження аналізу стану розвитку глобальних та локальних ринків готельних та ресторанних послуг для розв'язання складних задач розвитку готельного і ресторанного бізнесу.

СК8. Здатність розробляти антикризові програми корпорацій, готельних та ресторанних мереж, суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК12. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі готельно-ресторанної справи у мультидисциплінарних контекстах, у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації.

Навчальна дисципліна «Управління ризиками в інноваційній діяльності» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

РН1. Розробляти і приймати ефективні рішення з питань розвитку суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу, забезпечувати їх реалізацію, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

РН5. Оцінювати нові ринкові можливості, формулювати бізнес-ідеї та розробляти маркетингові заходи з за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.

РН6. Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані, систематизувати й упорядковувати інформацію для вирішення комплексних задач професійної діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
3	90	22 / 10	22 / 10	46 / 70	2	3 / 3	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Науково-теоретичні підходи в управлінні підприємницькими ризиками	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 2. Загальна характеристика системи управління підприємницькими ризиками	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 3. Класифікація ризиків	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 4. Методи управління підприємницькими ризиками	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 5. Програма управління підприємницькими ризиками	8	2	2	4	8	2	-	6
Тема 6. Оцінка ризику та прийняття управлінських рішень	8	2	2	4	8	-	2	6
Тема 7. Метод побудови дерева рішень	8	2	2	4	8	-	2	6
Тема 8. Комплексний ризик-менеджмент	8	2	2	4	8	-	2	6
Тема 9. Теорія ігор	8	2	2	4	10	-	2	8
Тема 10. Напрями регулювання та зниження ступеня ризику	8	2	2	4	8	-	-	8
Тема 11. Управління ризиками при вирішенні фінансових та інвестиційних рішень	10	2	2	6	8	-	2	6
Усього годин	90	22	22	46	90	10	10	70
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання освітньої компоненти, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того,

практичні навички у пошуку та аналізу інформації з вирішення задач, індивідуальних завдань тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів з вивчення дисципліни «Управління ризиками в інноваційній діяльності» включено:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою, відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять, робота в малих групах.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Науково-теоретичні підходи в управлінні підприємницькими ризиками Сутність підприємницького ризику. Фактори виникнення підприємницького ризику. Взаємозв'язок ризику і прибутку. <u>Тестування.</u>	4	6
2	Тема 2. Загальна характеристика системи управління підприємницькими ризиками Системний підхід в управлінні. Реалізація системи управління. Система управління підприємницькими ризиками в готельно-ресторанному бізнесу. <u>Самостійна робота.</u>	4	6
3	Тема 3. Класифікація ризиків Класифікація ризиків. Джерела і чинники підприємницького ризику. Види ризиків. Підґрунтя для виявлення ризиків. Обґрунтування господарських рішень в умовах ризиків. <u>Тестування.</u>	4	6
4	Тема 4. Методи управління підприємницькими ризиками Методологія в ризик-менеджменті. Загальні і спеціальні методи. Визначення методів для виявлення ризикових ситуацій. Класифікація методів. Види методів підготовки для ризик-менеджменту. Кількісні та якісні методи. Особливості застосування методів при управлінні підприємницькими ризиками в готельно-ресторанній справі. <u>Самостійна робота.</u>	4	6
5	Тема 5. Програма управління підприємницькими ризиками Розробка програм при управлінні ризиками. Короткострокові і довгострокові програми. Загальні підходи до	4	6

	створення програм в управлінні підприємницькими ризиками. Особливості реалізації програм при управлінні підприємницькими ризиками в готельно-ресторанній справі. Тестування.		
6	Тема 6. Оцінка ризику та прийняття управлінських рішень Методологія аналізу та оцінки ризику. Показники оцінки підприємницького ризику. Сутність і групування якісних методів оцінювання ризику. Сутність і групування кількісних методів оцінювання ризику. Самостійна робота.	4	6
7	Тема 7. Метод побудови дерева рішень Принципи прийняття управлінських рішень за умов підприємницького ризику. Прийняття пост ризикових рішень. Порівняльна характеристика варіантів управлінських рішень з урахуванням ризику. Особливості побудови дерева рішень як метода. Самостійна робота.	4	6
8	Тема 8. Комплексний ризик-менеджмент Загальні положення ризик-менеджмент та його структурна схема. Правила ризик-менеджменту. Організація процесу управління ризиками. Ефективність застосування методами управління підприємницькими ризиками. Стратегія ризик-менеджменту. Стратегічне планування та прогнозування підприємницького ризику у готельно-ресторанному бізнесі. Самостійна робота.	4	6
9	Тема 9. Теорія ігор Застосування елементів теорії ігор. Система теорії ігор. Чиста і змішана стратегії. Гарантований результат гри. Модель торгів. Самостійна робота.	4	8
10	Тема 10. Напрями регулювання та зниження ступеня ризику Основні прийоми зниження ступеню ризику. Диверсифікація ризику, її види, сфери застосування. Передача (трансфер) ризику. Типи і види контрактів. Страхування, його сутність і види. Хеджування як форма страхування валютних та цінкових ризиків. Самострахування. Метод формування резервів. Лімітування. Придбання додаткової інформації для прийняття рішень щодо зниження ризиків. Інші заходи зниження ризику. Захист індивідуального завдання. Підведення підсумків.	4	8
11	Тема 11. Управління ризиками при вирішенні фінансових та інвестиційних рішень Інвестиційні рішення та критерії ефективності їх прийняття. Сутність фінансових рішень. Критерії управління при прийнятті інвестиційного проєкту. Ризик-аналіз. Сценарний метод. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Очікувана дохідність компанії. Опціональний критерій прийняття рішень. Ефективність грошових потоків, як основний критерій ризиків.	6	6
	Усього	46	70

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю		Складові оцінювання
поточний контроль, який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання самостійних робіт та індивідуального завдання; вирішення завдань; проведення консультацій та відпрацювань.		50%
підсумковий контроль, який здійснюється у ході проведення екзамену.		50%
Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; індивідуальне опитування; робота у групах; розв'язання ситуаційних завдань; ; індивідуальне завдання; екзамен	

8. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
Поточний контроль			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять, тестування	25
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Виконання ситуаційних завдань за заданою тематикою	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка виконання завдань тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Виконання індивідуального завдання	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) індивідуального завдання	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5

¹ Індивідуально-консультаційна робота викладача зі студентами

Разом балів за поточний контроль	50
<i>Підсумковий контроль екзамен / залік</i>	50
Всього балів	100

Заочна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт (завдань) за заданою тематикою	-//-	Перевірка контрольних робіт, (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка індивідуального завдання	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка виконання завдань тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка індивідуального завдання	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) індивідуального завдання під час ІКР	10
Разом балів за поточний контроль			50
<i>Підсумковий контроль - екзамен</i>			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ (для екзамену / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» Fx – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	не зараховано
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	Fx	незадовільно	
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гірняк О. М., Лазановський П. П. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків. Львів: Українська академія друкарства, 2019. 268 с.

2. Полінкевич О. М., Волинець І. Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2018. 336 с.

3. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: Практичні заняття: навч. посіб. для студ. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 48 с.

Допоміжна

4. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
5. Балджи М.Д., Карпов В.А., Ковальов А.І. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Підручник. Одеса: АТЛАНТ, 2014. 462 с.
6. Герасимчук Н. А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О. А. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. посіб. Вид. 2-е. Київ : Компринт, 2018. 595 с.
7. Обґрунтування рішень в публічному управлінні: опорно-логічний конспект лекцій. Покровськ, ДонНТУ, 2020. 261 с.
8. Логвінова О.П., Семененко І.М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. Харків : Лідер, 2015. 368 с.
9. Посилкіна О.В., Деренська Я.М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : навч. посіб. Харків : НФаУ, 2018. 197 с.
10. Прийняття управлінських рішень: навчальний посібник. За ред. Ю.Є. Петруні. 4-те вид., переробл. і доп. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 276 с.

Нормативно-правові акти:

11. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
12. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

Інформаційні ресурси

13. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
14. Офіційний сервер Верховної Ради України: <http://portal.rada.gov.ua>
15. Офіційна сторінка Національного банку України: www.bank.gov.ua
16. Питання розвитку тенденцій на різних ринках продукції та послуг: www.business.kiev.ua
17. Ціни на різні продукти та послуги: www.blitz-price.com.ua
18. Тематичні сайти з питань розвитку бізнесу: www.vlasnasprava.infowww.ukrbusiness.com.ua.